

A Fővárosi Ítéltábla a Kardos, Pető és Törőcsik Társas Ügyvédi Iroda (...., ügyintéző: dr. Kardos Péter ügyvéd) által képviselt ZS. V. Korlátolt Felelősségű Társaság (....) felperesnek, a Nagy és Trócsányi Ügyvédi Iroda (..... ügyintéző: dr. Kovács Orsolya ügyvéd) által képviselt alperes neve(képviseli: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium) alperes ellen kártérítés megfizetése iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2017. szeptember 21. napján kelt, 29.P...../2016/32. számú rész- és közbenső ítélete ellen a felperes részéről 33. sorszámmon, az alperes részéről 34. sorszám alatt benyújtott fellebbezések folytán meghozta az alábbi

í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét részben megváltoztatja és a felperes teljes keresetét elutasítja, egyebekben az elsőfokú rész- és közbenső ítéletet helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 1.500.000 (Egymillió-ötszázezer) forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjból álló együttes első- és másodfokú perkoltséget.

Köteles a felperes az államnak külön felhívásra megfizetni a per tárgyi illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt 4.000.000 (Négymillió) forint együttes első- és másodfokú eljárási illetéket.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletével a felperes 2011. évi CXXV. törvény 27. §-ára alapított keresetét elutasította.

Megállapította, hogy az alperes teljes kártérítési felelősséggel tartozik a felperessel szemben a szerver alapú pénznyerő automaták üzemeltetésével kapcsolatban elmaradt haszna címén felmerült kára megtérítéséért.

Az elsőfokú bíróság ezt meghaladóan a felperes 2012. évi CXLIV. törvény 5. §-ára, 8. §-ára és 10. §-ára alapított keresetét elutasította.

Az elsőfokú bíróság ítéletében ismertette a szerencsejátékok közül a pénznyerő automaták üzemeltetésére vonatkozó törvényi szabályozást és annak módosításait, különös részletességgel a 2011. évi CXXV. törvény 24. §-át, 27. §-át, 30. §-át, a 2011. évi CLVI. törvény 393. § (14) bekezdését, valamint a 2011. évi CLXVI. törvény 30. § (13) bekezdésének 6. pontját, amelyek a játékadó emeléséről rendelkeztek, továbbá a 2012. évi CXLIV. törvénynek a pénznyerő automatáknak a játékkaszinókon kívüli üzemeltetését megtiltó 5. és 8. §-ait. Kitért arra is, hogy az Alkotmánybíróság a 26/2013. (X.4.) számú határozatával a 2012. évi CXLIV. törvénnyel módosított Szjtv. 26. § (3) bekezdés első mondatának és a 40/A. § (1) bekezdésének alkotmányosságát érdemben elbírálta és az alkotmányjogi panaszokat elutasította.

Tényként állapította meg, hogy a felperes és jogelődei gazdasági társaságok, amelyek a szerencsejáték szervezéséről szóló 1991. évi XXXIV. törvény (Szjtv.) alapján 2012 októberéig

pénznyerő automatákat üzemeltettek I. és II. kategóriájú játéktermekben az ország egész területén. Ismertette, hogy a felperes és jogelődei 2011 augusztusában még 199 játéktermet üzemeltettek. A 2011. évi módosító törvényre tekintettel a felperesi cégcsoport a gépek kivonását 2011 októberében megkezdte, majd a rendelkezés hatályba lépésétől, 2011 novemberétől folyamatosan tovább csökkentette üzemelő gépei számát, 2012 októberében 39 játéktermet üzemeltetett.

A felperes keresetét az Szjtv.-t 2011. évben módosító törvény, valamint a 2012. évben született módosító törvény egyes rendelkezéseinek alkalmazása következtében elszenvedett – a keresetben részletesen megjelölt – kárai megtérítése iránt terjesztette elő a felperes nevével szemben.

Az alperes deliktuális felelősségét az EU joga és az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) ítélkezési gyakorlata alapján megállapíthatónak látta. Az elszenvedett károk fajtáit és összegét illetően a Ptk. 355. § (1), (2) és (4) bekezdésére hivatkozott. Érvelése szerint a 2011. évi CXXV. törvény 27. §-án, 2011. évi CLXVI. törvény 393. § (14) bekezdésén, valamint a 2011. évi CLXVI. törvény 30. § (13) bekezdésének 6. pontján alapuló játékadó emelés, valamint a 2012. évi CXLIV. törvény 5. és 8. §-ai – melyek folytán a pénznyerő automata üzemeltetésére 2011. október 11. napjától a játékkaszinók kizárólagosságát kaptak – az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 56. cikkét sértő tagállami rendelkezést tartalmaz, mert az áruk és szolgáltatások szabad mozgásának jogát sérti. Emellett a játékadó emelést elrendelő törvény – a 2011. évi CXXV. törvény – az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) vállalkozás szabadságát garantáló 15. és 16. cikkébe, valamint a tulajdonjog védelmét szolgáló 17. cikk (1) bekezdésébe ütközik. Álláspontja szerint a kártérítés megítélésakor figyelembe kell venni a Charta 21. cikkelye szerinti diszkrimináció tilalmát is.

A játékadó emelést sérelmező álláspontja szerint az alperes a 2011. évi módosító törvény elfogadásával olyan adómértéket határozott meg, amely az átlagos bevétellel rendelkező játékterhek esetében szükségszerűen veszteségessé tette az üzemeltetést.

A 2012. évi módosító törvény tekintetében, amivel a pénznyerő automaták játéktermekben való üzemeltetése betiltásra került, arra hivatkozott a felperes, hogy az alperes a jogszabályokkal többszörösen megerősített bizalommal élt vissza, amikor azonnali hatállyal megváltoztatott egy olyan keretrendszert, amelyben a piaci szereplők alappal bíztak.

Keresete másodlagos jogalapjaként a felperes a Ptk. 339. és 349. §-át jelölte meg, arra hivatkozással, hogy az állam jogképes a magyar jogban, kártérítési felelősségének megállapítását a hatályos jog nem akadályozza, az állam nem élvez immunitást.

Harmadlagos jogalapjaként az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezményre és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyvre alapította keresetét. Hangsúlyozta, hogy az Egyezmény és jegyzőkönyvei a magyar belső jog részévé váltak, ezáltal azokra a hazai bíróságok előtt közvetlenül igényt lehet alapítani. Előadta, hogy a tulajdonvédelem körét az egyezményhez fűzött 1. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke tartalmazza.

A 2011. évi módosító törvény szerinti adóemeléssel okozott kár mértékét 220.938.000 forintban jelölte meg, míg a 2012. évi módosító törvénnyel okozott kárát 252.916.000 forintban határozta meg. Mindkét összeg alátámasztásául csatolta a B.M.C.F.Kft. (a továbbiakban: BDO) magánszakértői véleményét.

Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Álláspontja szerint az uniós jogrend nem alkalmazható, mivel uniós kapcsolódó elem nincs a jogesetben. Kifejtette, hogy az EUMSZ 56. cikke alkalmazásához az szükséges, hogy a perbeli tényállás esetében határon átnyúló elem álljon fenn, ami a jelen esetben nem állapítható meg, mert a felperes Magyarországon honos társaság és Magyarország területén üzemeltetett játéktermeket és pénznyerő automatákat. Kifejtette, hogy az adó fogalmilag nem lehet kár, a felperes által állított hátrány az üzleti kockázat körébe tartozik.

Amennyiben a sérelmezett jogszabályok mégis korlátoznának uniós alapszabadságot, úgy az nem lenne jogellenes, mert a szolgáltatásnyújtás szabadságát a magyar jogalkotó legitim cél érdekében, a cél elérésére alkalmas eszközzel, a céllal arányos módon, azaz a szükségesnél nem nagyobb mértékben korlátozta. A játéklehetőség csökkent, a korábbi tízezres nagyságrend helyett néhány száz pénznyerő automata maradt csak elérhető és azok is csak kaszinókban. A jogalkotó szándéka az Alaptörvénnyel összhangban állt, amelyet az Alkotmánybíróság meg is erősített a 26/2013. (X.4.) AB határozatában. A 2012. évi módosító törvény nem sérti a Charta 15. cikkét, 16. cikkét és 17. cikk (1) bekezdését, mert nem tartozik a Charta alkalmazási körébe az a nemzeti aktus, amely esetében a tagállami jog és az uniós jog között csak távoli kapcsolat áll fenn. Az uniós jogsértés nem volt súlyos, ha esetleg fennállt is, uniós alanyi jogsérelem hiányában közvetlen ok-okozati kapcsolat sem merül fel.

Álláspontja szerint a magyar jogban az Országgyűlés jogalkotási tevékenysége magánjogi szempontból immunitást élvez, az állam nem tehető felelőssé a törvényalkotással okozott károkért. Mindezek alapján a felperesnek a tisztán magyar jogra alapított kereseti kérelmei elutasítandók. Vitatta továbbá, hogy az Egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyvei igényérvényesítési jogcímek lehetnének.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét részben alaposnak találta. Határozatát az EUMSZ 6. cikk (1)-(3) bekezdéseire, 34., 51., 56., 61. cikkére, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 339. § (1) bekezdésére, 355. § (1) és (4) bekezdésére, valamint a Pp. 206. § (1) bekezdésére alapította.

Nem osztotta az alperes álláspontját abban, hogy a jelen perben határon átnyúló tényállási elem hiányában az uniós jogrend – és így az EUMSZ rendelkezései – nem alkalmazhatók. Nézete szerint egy közvetlenül hatályos közösségi jogszabályra az érintettek hivatkozhatnak, amennyiben az az érintettek részére alanyi jogot biztosít. Kifejtette, hogy a tényleges határon átnyúló elem megléte nem előfeltétele a felperes uniós jogra alapított igénye előterjesztésének. Utalt az EUB C-6/01. számú, Anomar és mások kontra Portugál Állam ügyben (a továbbiakban: Anomar-ügy) hozott ítéletére és megállapította, hogy az uniós jog alkalmazhatóságát a jelen jogvitában a fordított diszkrimináció tilalmának elve megalapozza.

Az elsőfokú bíróság leszögezte azt is az alperesi védekezéssel szemben, hogy a bírói gyakorlat az állam immunitásának elvét több fronton áttörte, elfogadott álláspont, hogy az állam immunitása nem áll fenn azokban az esetekben, amikor az uniós jogi kárfelelősség feltételei megvalósulnak. Az EUB C-46/93. és C-48/98 Brasserie du pêcheur SA és Bundesrepublik Deutschland, valamint The Queen és Secretary of State for Transport és Factortame Ltd. és társai egyesített ügyben (a továbbiakban: Brasserie-ítélet) hozott ítélet szerint a közösségi jog megsértésével okozott károk következményeit a nemzeti jog felelősségi szabályainak keretei között kell orvosolni, amelyből következően a perbeli esetben a Ptk. 339. §-át kellett alkalmazni az EUB által kifejtett szempontok figyelembevételével. Vizsgálandó tehát, hogy a megsértett jogszabály célja-e, hogy a magánszemélyeket jogokkal ruházza fel, a jogsértés kellően súlyos-e és fennáll-e a közvetlen okozati összefüggés a kötelezettség állam általi megsértése és a jogsérelmet szenvedett személyek kára között.

Minderre tekintettel vizsgálta először azt, hogy a 2011. évi CXXV. törvény 27. §-ában foglalt rendelkezéssel megvalósult-e az EUMSZ 56. cikkének korlátozása.

A hasonló tényállású ügyben a Fővárosi Törvényszék által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás eredményeként született C-98/14. számú, ún. Berlington-ítéletben kifejtettek tekintettel az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a perben arról kellett állást foglalni, hogy az adóemelés okozta-e a felperesi társaság működésének ellehetetlenülését és ezáltal az előterjesztett károk bekövetkeztét.

A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapíthatónak látta, hogy a 2011. évi módosító törvény hatályba lépését követően a játékhelyek száma jelentősen csökkent. Ebből arra következtetett, hogy a 2011. évi módosító törvény hatását tekintve akadályozta, de legalábbis kevésbé vonzóvá tette a hagyományos pénznyerő automaták játéktermekben történő üzemeltetését. A peradatok alapján arra a következtetésre jutott, hogy a játéktermekben üzemeltetett pénznyerő automaták a megemelt adót követően csak jóval kisebb jövedelmezőséggel és sokkal kisebb számban voltak üzemeltethetők a gazdasági realitás szabályait is figyelembe véve. Azt is megállapította azonban, hogy az adóemeléssel rendelkező jogszabály lehetővé tette a helyhez kötött szerver alapú pénznyerő automaták üzemeltetését nem csak kaszinókban, hanem játéktermekben is. Mindebből arra következtetett, hogy az adóemelés – bár a jogalkotó valóban elnehezítette a nyerőautomaták kaszinón kívüli üzemeltetését – nem járt azzal a hatással, hogy a pénznyerő automaták üzemeltetésének tilalmával azonos hatást fejtessen ki. A felperes az adóemeléssel szembeni jogszabály hatályba lépését követően is üzemeltetett játékautomatákat, ami igazolja, hogy teljes egészében nem korlátozta az üzemeltetést. Mindezek alapján az adóemeléssel összefüggésben nem látta megállapíthatónak az EUMSZ 56. cikke sérelmét. Erre tekintettel a 2011. évi módosító törvény meghozatalával megvalósított uniós jogsértésre alapított kereseti kérelem kapcsán a további feltételek vizsgálatát szükségtelennek találta.

Ezt követően a tiltásra vonatkozó 2012. évi törvény tekintetében vizsgálódott tovább. Ismét utalt az EUB Berlington-ítéletében foglaltakra, és annak alapján megállapította, hogy a pénznyerő automaták játékteremben való üzemeltetésének betiltása, azok kizárólag kaszinókban való üzemeltethetőségére korlátozása, a korábbi tevékenységi engedélyek felkészülési idő nélküli visszavonása sérti a szolgáltatásnyújtás szabadságát, mivel korlátozást jelent nem csak a tagállami, hanem a tagállamon kívüli szolgáltatókra nézve is. Figyelembe vette, hogy az Alkotmánybíróság a közösségi jogra – a nemzetközi egyezményekre – nézve is értelmezte a sérelmezett jogszabályt és megállapította, hogy a jogalkotó kellően igazolt közérdekből vezette be azt a korlátozást, hogy a pénznyerő automatákat üzemeltetni csak játékkaszinókban lehet koncessziós szerződés alapján, továbbá elutasította a jogállamiság elvének a bizalomvédelem elvén alapuló sérelmét állító indítványokat, hangsúlyozva, hogy a vizsgált jogszabályok változatlan formában történő fennmaradásához megalapozott, jogilag védett várakozás az ismert jogalkotói gyakorlat és szándék mellett nem kapcsolódhatott. Mindemellett az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való alapjog sérelmét is kizárta, hangsúlyozva, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem köre és módja nem azonosítható a polgári jogi tulajdon védelmével, míg megszerzett tulajdonjogot pedig a törvény nem vont el. Mivel tehát az Alkotmánybíróság már értékelte a károkozó magatartásként megjelölt jogszabályt uniós jogi szempontok alapján, ezért ugyanazon tényállás mellett a kérdés lényegét tekintve nem foglалható el más álláspont. Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság a felperes elsődleges és harmadlagos kereseti kérelmét nem vizsgálta.

Hangsúlyozta ugyanakkor – utalva a Fővárosi Ítéltábla 5.Pf..../2016/6/II. számú határozatában foglaltakra – hogy a jelen kártérítési eljárásban azt a többlettényt kell megállapítani, hogy az AB határozatban a tevékenységi engedélyek azonnali bevonásából eredő károk megtérítésére szükségesnek tartott kártalanításról jogszabály utóbb sem született és az alperes nem hivatkozott arra, hogy szándékában állna ilyen kártalanításra vonatkozó jogszabály megalkotása. Ez az elsőfokú bíróság álláspontja szerint olyan jogalkotási diszfunkcióra utal, amely az alperesnek betudható jogalkotói magatartást polgári jogi értelemben is jogellenessé teszi, ezért nincs akadálya annak, hogy a felperes erre a mulasztásra hivatkozzon a jogalkotással eredetileg bekövetkezett kárai megtérítése érdekében. Erre tekintettel az elsőfokú bíróság megvizsgálta, hogy a felperes által előterjesztett konkrét kárigények megfelelnek-e a Ptk. 339. §-ában foglalt feltételeknek.

A felperes által a 2012. évi módosító törvény szerinti tiltás miatt érvényesíteni kívánt kártételek vonatkozásában egyenként foglalt állást, amelynek eredményeként közbenső ítéletében megállapította, hogy az alperes teljes kártérítési felelősséggel tartozik a felperessel szemben a szerver alapú pénznyerő automaták üzemeltetésével kapcsolatban elmaradt haszna tekintetében. A 2011. évi módosító törvénnyel bevezetett adóemelésre, mint jogellenes magatartásra alapított kártérítési keresetet – a korábban ismertetett indokok alapján – nem találta alaposnak, ezért azt részítéletével elutasította.

A határozattal szemben mindkét peres fél fellebbezett.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság részítéletének megváltoztatását és közbenső ítélettel az alperes teljes kártérítési felelősségének megállapítását kérte a 2011. évi CXXV. törvény 27. §-a elfogadásával a felperesnek okozott károk megtérítéséért is.

Arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság helytelenül értelmezte az EUB ítélet 41. pontjában írtakat, mivel az nem tartalmazza az ítéletben szereplő „akkor valósítja meg” kitételt, hanem pusztán példálózó jelleggel – „ez lenne a helyzet, ha” – említi meg a teljes ellehetetlenülés mértékét, azaz nem tesz egyenlőségjelet az akadályozás és a tiltás közé. Felperesi álláspont szerint az „akadályozza, zavarja vagy kevésbé vonzóvá teszi” hatások is elegendőek a szolgáltatásnyújtás szabadsága korlátozásának megállapításához. Mindebből kifolyólag a törvényszék megállapítása jogszabálysértő és tévesen alkalmazta az EUB – számára kötelező – ítéletét.

A felperes a fellebbezésében támadta a fellebbezéssel érintett rész- és közbenső ítélet indokolását is. Hangsúlyozta, hogy az EUB ítéletei minden szervre, így a magyar Alkotmánybíróságra és a rendes bíróságokra nézve is kötelezőek. Ezért ha esetlegesen ellentmondás merül fel az EUB és az Alkotmánybíróság határozatai között, akkor nyilvánvaló, hogy az uniós jog alkalmazása körében az Alkotmánybíróságra is kötelező EUB ítéletet kell elfogadnia a rendes bíróságoknak. Az Alkotmánybíróság hatásköre Magyarország Alaptörvényének értelmezésére terjed ki, míg az EUB az uniós jogot – ide értve az EUMSZ-t és a Charta-t – értelmezi. Mindebből kifolyólag a törvényszék tévesen indult ki abból, hogy az Alkotmánybíróság már értékelte a károkozó magatartásként megjelölt jogszabályt uniós jogi és az EUB ítéletében meghatározott szempontok, valamint az Egyezményben vállalt kötelezettség alapján, amelyre tekintettel az eljáró elsőfokú bíróság nem foglalhat el más álláspontot. Mindezzel ugyanis a magyar jog uniós jog feletti primátusát mondta ki és megtagadta az EUB ítéletének végrehajtását, valamint az ítéletben előírt szempontok szerinti vizsgálat lefolytatását. Előadta felperes a fellebbezésében továbbá, hogy a belső immunitással kapcsolatos joggyakorlat a kereset benyújtását követő időszakban lényegesen megváltozott. Hangsúlyozta, hogy az immunitás tanát a magyar bírói gyakorlat alakította ki, anélkül azonban, hogy azt levezetné a tételes jogból. Ismertette az ennek kapcsán született eseti döntéseket, valamint az 1/2014. PED. rendelkezéseit. Ezek közül hangsúlyozta a BDT 2017.3732. számon közzétett döntést, amelyben a Fővárosi Ítéltábla a diszkrimináció tilalmára tekintettel végleg szakított az immunitás tanával. Mindebből az következik álláspontja szerint, hogy a jelen ügyben az alperes kártérítő felelősségének megállapításához nem szükséges többlettényállás, hanem a Ptk. 339. §-a alapján, valamint a vonatkozó uniós joggyakorlat szerint az EUB által a Berlington-ügyben kifejtett konkrét vizsgálati szempontok alapján kell a nemzeti bíróságnak a kártérítési ügyben döntést hoznia. Ugyanakkor helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az Alkotmánybíróság határozatának 168. pontja is megalapozza az alperes kártérítési kötelezettségét.

Felperes fellebbezési álláspontja szerint tévedett a törvényszék, amikor azt állapította meg, hogy az Egyezmény rendelkezéseit nem alkalmazhatja. Hangsúlyozta, hogy az Országgyűlés 1992-ben ratifikálta az Egyezményt, ezáltal az Egyezményben foglaltak úgy tekintendők, mint a belső jog részei és azt a magyar bíróságoknak alkalmazniuk kell. A ratifikációs okiratban Magyarország a viszonyosság feltételével kötelezőnek ismeri el az Európai Emberi Jogi Bíróság joghatóságát az

Egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyvei értelmezésével és alkalmazásával összefüggő minden üggyel kapcsolatban, a magyar bíróságok pedig ehhez a jogértelmező aktushoz kötve vannak.

Az alperes fellebbezésében az elsőfokú közbenső ítélet megváltoztatását (helyesen: részbeni megváltoztatását) és a felperes teljes keresetének elutasítását kérte.

Álláspontja szerint az elsőfokú ítélet indokolásából nem derül ki egyértelműen, hogy pontosan mit tekint alperesi jogellenes magatartásnak, ezzel megsértette a Pp. 221. §-a szerinti indokolási kötelezettségét. Emellett az uniós jogba és a joggyakorlatba ütköző módon jutott arra, hogy az uniós jog alkalmazható a perbeli jogvitára. Az általa felhozott indokok egyike sem alapozza meg az uniós jog alkalmazhatóságát határon átnyúló tényállás hiányában, így az elsőfokú bíróság következtetése téves és az az uniós jogba is ütközik. Az Anomar-ítéletből nem következik az, hogy az uniós jog alkalmazását illetően nincs jelentősége annak, hogy az adott tényállásnak van-e határon átnyúló tényleges eleme és hogy elég a potenciális határon átnyúló elem. Az uniós jog alkalmazhatósága ezzel szemben az adott eset tényállásától, illetve annak határon átnyúló természetétől függ, amelynek megítélése a tagállami bíróság feladata. Ezt erősíti meg az EUB gyakorlata is. A jelen ügyben ilyen határon átnyúló elem a felperes által nem került bizonyításra, ami az uniós jog alkalmazását – ezen belül is a Brasserie-teszt alapján megítélendő uniós kártérítési felelősség szerinti elbírálását – lehetővé tenné.

Az elsőfokú bíróság nem fejtette ki, hogy az általa megállapított fordított diszkrimináció elve, amelyre az uniós jog alkalmazhatóságát alapította a jelen esetre vonatkoztatva mit jelent. Ezzel is sértette indokolási kötelezettségét. Nem fejté ki azt sem, hogy jelen esetben mit tekint fordított diszkriminatív helyzetnek, annak ellenére, hogy azt a perbeli esetben nem lehet megállapítani, hogy a sérelmezett törvények különbséget tettek volna a alperes nevelőpolgárok és a más tagállambeli állampolgárok között, hiszen mindkét jogszabály címzettjei a magyar uniós állampolgárok és nem magyar uniós állampolgárok egyaránt voltak.

Az elsőfokú bíróság tévesen jutott arra a következtetésre is, hogy a felperesnek sérült az EUMSZ 56. cikkéből eredő alanyi joga, a szerver alapú átállás elmaradása ugyanis nem sérthette a felperes szolgáltatásnyújtás szabadságából eredő alanyi jogát, mivel a felperest az EUMSZ 56. cikkéből fakadó alanyi jog kizárólag a határon átnyúló szolgáltatások vonatkozásában illeti meg. A felperes egy olyan jövőbeni szolgáltatás állítólagosan tervezett nyújtásának elmaradására alapítja kártérítési igényét, amelynek nyújtását a felperesi jogelődök még meg sem kezdték, így annak piaca sem volt. A felperes továbbá csupán állította, de nem igazolta, hogy a felperesi jogelődök e jövőbeni szolgáltatást külföldi uniós állampolgároknak is bizonyosan nyújtották volna. A hivatkozott szolgáltatás egyebekben számtalan technikai és jogi előfeltétel teljesítésétől függött, amelyek meglétét a felperes nem igazolta. Az EUB a szerver alapú átállás elmaradását az EUMSZ 56. cikke tükrében nem vizsgálta és nem tett olyan megállapítást, hogy az a szolgáltatásnyújtás szabadságát korlátozza. Mindebből az következik, hogy a törvényszék tévesen indult ki a felperes kártérítési igényének vizsgálata során az EUB Berlington-ítéletének 52. pontjából és ezáltal megalapozatlan ítéletet hozott.

Amennyiben a korlátozás megállapítható lenne, úgy ez esetben sem állapítható meg azonban az uniós jog, ezen belül a szolgáltatásnyújtás szabadságának sérelme. Az Alkotmánybíróság határozatában elvégezte e körben vizsgálatát, megállapításait a törvényszék helyesen, az Abtv. 39. § (1) bekezdése alapján elfogadta. Az AB határozat értelmében a jogalkotó alkotmányos kereteket nem sértett, emellett a törvényszék anélkül állapította meg az alperes uniós kárfelelősségét, hogy megvizsgálta volna annak valamennyi konjunktív feltételét, így azt, hogy az uniós jogsértés kellően súlyos-e.

Az alperes állítása szerint a felperes által állított vagyoni hátrányok nem károk, illetve felmerültük nem bizonyított. A felperes vagyoni hátrányai nem a törvényszék által megállapított alperesi jogellenes magatartással összefüggésben merültek fel, így a felperes által megjelölt vagyoni

hátrányok nem lehetnek károk, azok az üzleti kockázat körébe tartoznak. A felperesi tényelőadások és bizonyítékok nem támasztják alá, hogy a felperes az állított elmaradt haszonnal teljes bizonyossággal rendelkezett volna. Engedélyköteles tevékenység üzésével a vonatkozó engedély hiányában bizonyosan számolni nem lehet. Emellett a törvényszék által megállapított jogellenes magatartással nem áll közvetlen ok-okozati összefüggésben egyik felperesi kár sem.

Arra az esetre, amennyiben az elsőfokú bíróság az alperesi kárfelelősséget a magyar jogra alapított másodlagos kereseti kérelem körében látta megállapíthatónak, a felperes azt hangsúlyozta, hogy a törvényszék a töretlen és irányadó kúriai gyakorlatnak mondott ellent azzal, hogy az állam immunitását nem fogadta el, és a kártalanításról szóló jogszabály megalkotásának elmaradását jogalkotási diszfunkciónak minősítette, ezzel jogellenessé téve az alperesi jogalkotói magatartást.

A felperes fellebbezése nem alapos, az alperes fellebbezése alapos.

Az elsőfokú bíróság döntésével és annak indokaival a Fővárosi Ítéltábla csak részben – a 2011. évi módosító törvényre alapított keresetet elutasító részítéleti rendelkezése tekintetében – értett egyet, míg a közbenső ítéleti rendelkezés részbeni megváltoztatására látott okot az alábbi indokok alapján.

A felperes keresetében jogalkotással okozott kára megtérítését kérte, amelyet arra alapított, hogy a 2011. évi módosító törvénynek a játékadó-emeléssel összefüggő, valamint a 2012. évi módosító törvénynek a pénznyerő automaták kaszinókon kívüli üzemeltetését megtiltó szabályai az EUMSZ 56. cikkét sértő tagállami rendelkezést tartalmaznak, mert az a szolgáltatásnyújtás szabadsága korlátozásának minősül. Álláspontja szerint a pénznyerő automaták üzemeltetésére vonatkozó szerencsejáték szervezési tevékenység határon át nyúló szolgáltatásnak tekintendő az EUMSZ 56. cikkének alkalmazásában.

Az elsőfokú bíróság osztotta a felperesi érvelést, ami az uniós jogrendet alkalmazhatónak találta, mert álláspontja szerint egy közvetlenül hatályos közösségi jogszabályra az érintettek hivatkozhatnak, amennyiben az az érintettek számára alanyi jogot biztosít.

Helytállóan hivatkozott az EUB Anomar-ügyben hozott ítéletére, amelyben az Európai Unió Bírósága kifejtette, hogy az uniós jog alkalmazását illetően nincs jelentősége, hogy az adott tényállásnak van-e határon átnyúló tényleges eleme, mert elég a potenciális határon átnyúló tényállási elem, és ennek is csak annyiban van relevanciája, hogy az EUB hatáskörét az előzetes döntéshozatali eljárásban megalapozza annak érdekében, hogy a tagállami bíróság által feltett kérdésekre hasznos választ adhasson. A perbelihez hasonló tényállású esetben az EUB a hatáskörét arra tekintettel állapította meg, hogy külföldi állampolgárok is igénybe vehették a játéktérmetek, illetve hogy más tagállambéli személyek is érdekeltek lehetnek magyarországi játéktérmetek üzemeltetésében (Berlington-ügy).

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja továbbra is az, hogy az uniós jog sérelmének elvi lehetősége elegendő az uniós tényállás megvalósulásához, amelynek következtében felmerült károk vizsgálata során már nem lehet a keresetet további uniós tényállási elem megvalósulása hiányában elutasítani. Az uniós tényállás megvalósulása esetén nem kell vizsgálni a felperes keresetét abból a szempontból, hogy ténylegesen felmerült-e kára azzal, hogy nem tudott Magyarországon kívüli tagállambeli játékosokat játéktérmetekben kiszolgálni, egyebekben ebben az adott ügyben lehetetlen is ennek bizonyítása erre irányuló nyilvántartás vezetésének hiányában. Utal emellett a Kúria Pfv.IV...../2017/13. számú rész- és közbenső ítéletére, amely azonos szolgáltatással kapcsolatos, hasonló tényállású ügyben kifejtette, hogy a sérelmezett jogalkotással érintett konkrét szolgáltatás szabályozási körülményeire, annak jellegére tekintettel találta önmagában elfogadhatónak a fordított

diszkriminációra való hivatkozást annak érdekében, hogy vizsgálható legyen az állam jogalkotással okozott kárért fennálló felelőssége az uniós alapjog megsértése esetén. [41. és 43.]

Az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban kifejtett álláspontja a tagállami bíróság számára kötelező jelleggel magyarázza és pontosítja az uniós jogszabály jelentését és terjedelmét, ahogy azt annak hatályba lépésétől kezdődően értelmezni és alkalmazni kell, illetve kellett volna (C-92/11 „RWE Vertrieb” ítélet 58. pont). Ebből pedig az következik, hogy a perbeli esetben a felperesek kártérítési felelősségét megalapozó jogellenes magatartást – azaz az uniós jogot sértő törvényalkotás megvalósulását – az EUB uniós jogot kötelezően értelmező ítéleteiben, kiemelten a perbelihez hasonló ügyben született Berlington-ítéletében foglalt megállapítások figyelembevételével kellett értékelni.

Az Európai Unió Bírósága C-98/14. számú, a B. H. Sz. Kft. és társai, valamint az alperes között folyamatban lévő peres eljárásban kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban 2015. június 11-én meghozott ítéletében megállapította az adóemelés tekintetében, hogy azt a szolgáltatás nyújtás EUMSZ 56. cikkében biztosított szabadsága korlátozásának kell tekinteni (40.), amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság megállapítaná, hogy a 2011. évi módosító törvényben a pénznyerő automaták üzemeltetésére előírt adóemelés azzal a hatással jár, hogy a pénznyerő automaták üzemeltetésére irányuló tevékenység a kaszinókra korlátozódik, amelyekre ezen adóemelés nem vonatkozott (41.). A tiltás vonatkozásában kimondta, hogy az a szolgáltatás nyújtás EUMSZ 56. cikkében biztosított szabadsága korlátozásának minősül.

Az EUB a Brasserie-ítéletben kifejtette, hogy az EUMSZ 56. cikke jogokat keletkeztet a magánszemélyek számára oly módon, hogy annak tagállamok által való megsértése – ide értve a tagállami jogalkotással történő megsértését is – azt vonja maga után, hogy a magánszemélyek jogosulttá válnak az e jogsértés miatt elszenvedett kárunknak az e tagállam részéről való megtérítésére, amennyiben a jogsértés kellően súlyos és közvetlen okozati összefüggés áll fenn a tagállamot terhelő kötelezettség megsértése és a jogsérelmet szenvedő személyek kára között, amelyek vizsgálta a nemzeti bíróság feladata.

Ebből az következik, hogy az uniós jogi alapon álló kártérítési tényállás az EUB által megállapításra került, annak tényállási elemeinek vizsgálata az eljáró nemzeti bíróság feladata a saját tagállami jogszabályi rendelkezései – jelen esetben a Ptk. 339. §-a és 355. §-a – szerint az EUB gyakorlata által kialakított szempontok figyelembe vételével. A felperes tehát a szolgáltatás nyújtás szabadságának megsértését eredményező tagállami jogalkotással közvetlen okozati összefüggésben felmerült kára megtérítésére igényt tarthat.

A 2011. évi adóemelésre vonatkozó törvényre alapított kereseti kérelem tekintetében az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a játéktermekben üzemeltetett pénznyerő automaták a megemelt adót követően csak jóval kisebb jövedelmezőséggel és sokkal kisebb számban voltak üzemeltethetők a gazdasági realitás szabályait is figyelembe véve. A piaci szereplők azonban a játékgépek egy részét nem vitásan tovább működtették az adóemelés után is. A Berlington-ítéletben kifejtettek szerint nem tartoznak az EUMSZ 56. cikk hatálya alá azok az intézkedések, amelyek egyedüli hatása az, hogy a szóban forgó szolgáltatások nyújtását illetően többletköltséget eredményeznek (36.). Mindebből megalapozottan következtetett az elsőfokú bíróság arra, hogy az adóemelés – bár a jogalkotó valóban elnehezítette a nyerőautomaták kaszinón kívüli üzemeltetését – nem járt azzal a hatással, hogy a pénznyerő automaták üzemeltetésének tilalmával azonos hatást fejtessen ki. Mindezek alapján az adóemeléssel összefüggésben nem állapítható meg az EUMSZ 56. cikkének sérelme a másodfokú bíróság álláspontja szerint sem. Erre tekintettel a 2011. évi módosító

törvény meghozatalával megvalósított uniós jogsértésre alapított kereseti kérelem kapcsán a további feltételek vizsgálatára nem volt szükség, az elsőfokú bíróság keresetet elutasító részítéleti döntése megalapozott volt.

A Fővárosi Ítéltábla azonban nem értett teljesen egyet az elsőfokú közbenső ítélettel és annak kifejtett indokaival.

A Berlington-ítélet 51. pontjában az EUB úgy foglalt állást, hogy a tiltó nemzeti jogszabály a szolgáltatás nyújtás EUMSZ 56. cikkében biztosított szabadsága korlátozásának minősül. Kinyilvánította ugyanakkor, hogy a megvalósítani kívánt cél azonosítása a tagállami bíróság feladata, amelynek során tekintettel kell lenni arra, hogy a korlátozásnak alkalmasnak kell lenni ez elérni kívánt cél megvalósítására és az nem lépheti túl a szükséges mértéket.

A közösségi jog három feltétel együttes fennállásakor biztosítja a kártérítéshez való jogot: ha a megsértett jogszabály célja, hogy a magánszemélyeket jogokkal ruházza fel, a jogsértés kellően súlyos és fennáll a közvetlen okozati összefüggés a kötelezettség állam általi megsértése és a jogsérelmet szenvedett személy kára között. (Brasserie-ítélet 51. pont)

A perbeli esetben az első feltétel teljesült, mivel az EUMSZ 56. cikk szolgáltatásnyújtás szabadságát biztosító rendelkezése jogot keletkeztet a magánszemélyek számára (Berlington-ítélet 105. pont). A jogsértés súlyának és az okozati összefüggésnek a vizsgálatát pedig az EUB a nemzeti bíróság kötelezettségévé tette (106. pont).

A másodfokú bíróság eljáró tanácsának – más, hasonló tényállású ügyben (8.Pf..../2016/12., 8.Pf..../2017/8.) már megfogalmazott – álláspontja szerint az alperesi jogsértés kellően komoly és súlyos, mert az alperes, annak ellenére, hogy a szerencsejáték szabályozás területén széles diszkrecionális jogköre van, tisztában kellett legyen azzal, hogy bármely uniós jog korlátozásának összhangban kell állnia a jogbiztonság elvével és tiszteletben kell tartania a tulajdonhoz való jogot, vagy ha ezt korlátozza, azért megfelelő kompenzációt kell nyújtania és/vagy átmeneti időt kell biztosítania.

Az elsőfokú bíróság helyesen utalt az Alkotmánybíróságnak a 2012. évi módosító törvényt érintő indítványok tárgyában hozott 26/2013. (X. 4.) számú AB határozatában foglaltakra, amely szerint a jogállamiságból eredő elvárásoknak a törvényalkotás nem felel meg (168. pont), ha az érintett társaságok tevékenységi engedélyeinek azonnali bevonásából eredő károk megtérítéséről kártalanításra vonatkozó jogszabály formájában nem gondoskodik. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben kimondta azt is, hogy a kártalanításra vonatkozó jogalkotásnak nem kell a tiltással egy időben megtörténnie, arról elegendő a nemzetbiztonsági kockázattal kapcsolatos eljárás lezárása után intézkedni. Az alperes azonban ezidáig nem gondoskodott jogalkotási úton a kártalanítási szabályok megalkotásáról. Ezért az elsőfokú bíróság megfelelően fejtette ki, hogy az a többlettényállási elem, mely szerint a kártalanításról utóbb sem született jogszabály az Alkotmánybíróság határozata ellenére, olyan jogalkotási diszfunkcióra utal, amely az alperesnek betudható jogalkotói magatartást polgári jogi értelemben is jogellenessé teszi.

A közvetlen okozati összefüggés vizsgálatának módjával és az abból levont következtetéssel azonban nem értett egyet az Ítéltábla. A másodfokú bíróság korábban elfoglalt álláspontja szerint az EUMSZ 56. cikkének sérelmét eredményező tiltó jogszabály bevezetésével összefüggésben a felperes a 2012. október 11. napja után bekövetkezett azon kára megtérítésére tarthatna igényt, amely abból ered, hogy a jogelőd társaságok működésének lehetséges időtartama 80 nappal

megrövidült. Azok az engedélyek ugyanis, amelyek a felperesi jogelődök rendelkezésére álltak a 2011. évi adóemelésről szóló törvények módosító rendelkezései alapján 2012. december 31. napján egyébként is lejártak volna, azt pedig a peradatok alapján nem lehet biztosan állítani, hogy a játékszervezéssel foglalkozó felperesi jogelőd társaságok tevékenységét a szerveralapú működésre való átállást követően is zavartalanul folytathatták volna tovább, tekintettel arra, hogy a szerveralapú működéshez külön engedély beszerzésére volt szükség, amelynek bizonyosan bekövetkező megszerzését alappal nem lehet kijelenteni. A felperesi jogelődöknek nem volt jogos várománya arra, hogy tevékenységüket 2012. december 31-ét követően folytathassák, tekintettel arra, hogy e tevékenység több olyan feltétel fennálltától függött, amelyek fennálltával a felperesi társaságok garántáltan nem számolhattak, ilyen többszörös feltételezéseken alapuló követelés pedig nem tekinthető jogos várománynak. Ezzel azonos álláspontot foglalt el a Kúria a Pfv.IV...../2017/13. számú határozatában [57.].

A perbe vitt jogsérelem magyar jogra alapított érvényesítése tekintetében a másodfokú bíróság azt hangsúlyozza, hogy az alperes által következetesen állított immunitás a hatályos jog szerint az államot nem illeti meg a jogalkotási tevékenysége során megvalósult esetleges diszfunkcionális működéséért, illetve ennek eredményéért. Ilyen tételes jogszabályi rendelkezést hatályos jogunk nem tartalmaz, az ítélezési gyakorlat pedig már áttörte az állam jogalkotásért fennálló – a korábbi társadalmi és gazdasági viszonyok között kialakult – „felelőtlenségének” elvét. Bár az új Ptk.-ba nem került bele a jogalkotással okozott károk megtérítését lehetővé tévő speciális felelősségi alakzat, azonban ez nem zárja ki, hogy a jogalkotó a jogalkotással okozott károkért az általános felelősségi alakzat alapján helytállni tartozik (BDT2018.24.).

Helytállóan utalt azonban az alperes a fellebbezésében arra, hogy az Alkotmánybíróság határozata azt is kimondta, hogy a jogalkotó alkotmányos kereteket nem sértett, a felkészülési idő hiányát ugyanis az AB igazoltnak látta, jelen perben pedig nincs relevanciája annak, hogy a hagyományos pénznyerő automatákra vonatkozó üzemeltetési engedélyeket 80 nappal korábban bevonták, a felperes ugyanis a kártérítési igényét nem a hagyományos pénznyerő automaták üzemeltetésének betiltására és engedélyeinek idő előtti bevonására, hanem a szerver alapú átállás bevezetésének elmaradására alapította. A felperes által e körben felhozottak tehát nem alkalmasak az alperes tisztán magyar jogra alapított felelősségének megállapítására, az egyebekben – a jogsértés alapvetően uniós jellege, illetve természete miatt – a másodfokú bíróság álláspontja szerint jelen peradatok mellett nem is értelmezhető.

Mindezek alapján az elsőfokú bíróság részítélete megalapozott, míg közbenső ítélete a megállapított alperesi kártérítési felelősség tekintetében megalapozatlan volt. Ezért a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése szerint részben – a felperessel szemben a szerver alapú pénznyerő automaták üzemeltetésével kapcsolatban elmaradt haszna címén felmerült kára megtérítéséért fennálló alperesi teljes kártérítési felelősséget megállapító rendelkezése tekintetében – megváltoztatta, és a felperes teljes keresetét elutasította, egyebekben az elsőfokú rész- és közbenső ítéletet helybenhagyta.

Az eredménytelenül fellebbező felperest a Pp. 239. §-a alapján alkalmazandó 78. § (1) bekezdése szerint kötelezte az alperes első- és másodfokú együttes perköltségének megfizetésére. Ennek összegét a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. §-ának (2), (5) és (6) bekezdése alapján mérlegeléssel, az elvégzett tevékenységgel arányban állóan állapította meg azzal, hogy az alperes teljes személyes költségmentessége folytán az alperesi fellebbezés illetékéről rendelkezni nem kellett.

A felperes illetékfeljegyzési joga következtében le nem rótt fellebbezési illeték összegét a

másodfokú bíróság az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 42. § (1) bekezdése és 46. §-ának (1) bekezdése alapján határozta meg, annak viseléséről az Itv. 74. §-ának (3) bekezdése alapján alkalmazandó 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése szerint rendelkezett.

Budapest, 2018. március 13.

. Lesenyei Terézia s.k.
a tanács elnöke

Dr. Mózsik Tímea s.k.
előadó bíró

. Pullai Ágnes s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: